

26.5.2020

Kestävään ja oikeudenmukaiseen kasvuun – MTK:n esityksiä koronakriisistä elpymiseen

Suomen kansantalous on palautettava mahdollisimman tehokkaasti kasvuun ja ehkäistävä kysyntäluottamuskadon syntyminen, koska se pitkittää taantumavaihetta. Elvyttävät toimet on suunnattava siten, että ne kohdentuvat mahdollisimman suurella painolla kotimaisen tuotannon lisäämiseen. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen ja jalostaminen perustuu kotimaiseen raaka-aineeseen ja työhön. Lisäksi luonnonvara-alojen teknologia ja muut panokset ovat pitkälti kotimaisia. Suomessa kulutettu euro tai vientieuro biotaloudessa tuottaa yleisesti 80-95 senttiä lisää kansantuloa. Biotalous kerrannaisvaikutukset talouteen ovat ehdotonta kärkeä kaikki toimialat huomioon ottaen.

Talouden elvytyksessä on otettava huomioon asetetut kestävyystavoitteet. MTK kannattaa tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuonna 2035. Siirtymä on toteutettava oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden mukaisesti. Mikään väestöryhmä ei saa kärsiä kohtuuttomasti. Hyvinvointitappioita ja -voittoja on tasattava julkisen sektorin interventioin. Koronaelvytys on hyvä paikka vahvistaa siirtymää hiilineutraaliin talouteen ja luoda oikeudenmukaisen siirtymän mekanismeja esimerkiksi ilmastorahastoa hyödyntämällä.

MTK esittää elvytykseen kolmea ohjelmaa ja niihin liittyviä esityksiä: 1. Vihreän talouden elpyminen, 2. Digitaalinen elpyminen ja 3. Lähipalvelujen ja kriisinkestävän yhteiskunnan elvyttäminen. Maa- ja metsätalousministeriölle on toimitettu lista esityksistä maatalouden elvytystoimiksi jo aiemmin.

Kestävä kehitys edellyttää mittavaa loikkaa digitaalisten valmiuksien parantamisessa. Monessa suhteessa Suomi on jäänyt jälkijoukkoihin, kun tilannetta verrataan EU-maiden kesken. Kiinteiden laajakaistojen kattavuus on yksi esimerkki. Tämä uhkaa työelämän muutosta ympäristöä vähemmän kuormittavaan suuntaan, tasapainoista aluekehitystä sekä yritysten kansainvälistä kilpailukykyä.

Koronakriisin aiheuttama kysyntäshokki kohdistui ennen kaikkea lähipalveluihin. Monet toimialat tarvitsevat välitöntä kriisiapua, mutta samalla niiden potentiaali kestävässä elpymisessä on syytä tunnustaa. Talouden nousu on pitkälti sidoksissa näiden palveluiden kysynnän elpymisvauhtiin, kun rajoitteita asteittain puretaan.

Elvyttävien politiikkatoimien ohessa on muistettava, että kriisin aiheuttavat kysyntähäiriöt kohdistuvat eri toimialoille hyvinkin eriaikaisesti. On varmaa, että monen yrityksen kohdalla pahin on vielä edessä. Sen vuoksi valmius erityisiin yritystukiin on säilytettävä vähintään vuoden ajan.

Valtion tukea koronasta kärsiville yrityksille ei ole kyetty allokoimaan yritysmuotoneutraalisti. Maatalouden yhteydessä tehtävä liiketoiminta on jäänyt muita heikompaan asemaan. Jatkossa on ehdottomasti varmistettava, että hallituksen 13.5.2020 päättämä kustannustuki on aidosti toimialasta ja yritysmuodosta riippumaton myös maaseudun liiketoiminnan osalta. Jos työvoima- ja elinkeinoministeriön järjestelmät eivät mahdollista tätä, tulee maa- ja metsätalousministeriön toteuttaa valmistelu ja käyttöönotto samassa aikataulussa.

26.5.2020

1) Vihreän talouden elpyminen

Kestävä talous vaatii systeemitason muutosta fossiilitaloudesta kierto- ja biotalouteen. Elvytysohjelman on tuettava muutosta. Avainasemassa ovat tällöin energiantuotanto, liikkuminen sekä uusiutuvat luonnonvarat. MTK korostaa, että kestävä kiertotaloutta ei ole ilman kasvavaa biotaloutta. Maailman kasvava kysyntä vaatii materiaalien tehokasta kierrätystä. Mutta todelliseen muutokseen päästään vasta silloin, kun kiertojärjestelmiin tulevat uudet materiaalivirrat ovat biotalouden, eivätkä fossiilitalouden, tuotteita. Suomessa on hyvät mahdollisuudet luoda kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin.

Biotalous tarjoaa mahdollisuuden luoda uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja biotalouden liiketoiminnan kasvulla sekä korkean arvonlisän tuotteilla ja palveluilla, turvaten samalla luonnon ekosysteemien toimintaedellytykset. Nykyinen vuonna 2014 laadittu kansallinen biotalousstrategia on uudistettava vastaamaan paremmin tämän hetken tarpeita.

Suomen on panostettava biotalousalan osaamisen vahvistamiseen ja tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Suomen on myös vaikutettava aktiivisesti EU-politiikkaan, jotta biotalous saadaan nykyistä vahvemmin EU:n Green Deal -ohjelmaan ja EU:n koronaelvytykseen. Elvyttämisessä tulisi ennen kaikkea varmistaa, että biotalouden mahdollisuuksia vastata elpymisen myötä kasvavaan kysyntään ei rajoiteta metsien käyttöä koskevilla uusilla rajoitteilla EU:ssa, eikä kotimaassa.

Nykyisiä organisaatioita ja toimintamalleja on kehitettävä niin, että voidaan tehostaa elintarvikkeiden viennin edistämistä ja uusien vientikohteiden avaamista. Erityisesti on panostettava paikalliseen läsnäoloon ja vientiyritysten tarpeiden mukaan räätälöityjen palvelujen ja tukitoimien kehittämiseen ja tuottamiseen. Globaalien markkinoiden avautuminen pandemian jälkeen tarjoaa myös uusia vientimahdollisuuksia edellyttäen, että suomalaiset yritykset ovat nopeasti liikkeellä.

Bioenergialla on keskeinen rooli niin globaalissa, eurooppalaisessa kuin suomalaisessakin energiajärjestelmässä, jolla voidaan vastata niin kasvavaan uusiutuvan sähkön, lämmityksen kuin liikenteen polttoainekysyntäänkin. EU-tasolla biokaasulle voidaan asettaa oma alatavoite uusiutuvan energian edistämiseksi. Uusiutuvan energian tavoitteita voidaan kasvattaa, ilman että kosketaan äskettäin valmistuneisiin kestävyyskriteereihin. Julkisissa hankinnoissa niille hankintakategorioille, joihin biokaasun käytöllä voidaan saavuttaa päästövähennyksiä, voidaan asettaa vähähiilisyystavoitteita. Vähähiilisuuden mittaamista voidaan kehittää julkisissa hankinnoissa. Vaihtoehtoisten liikennepolttoaineiden jakeluinfraa voidaan parantaa.

Tukemalla kotimaan puurakentamista voidaan edesauttaa yritystoiminnan selviytymistä kriisistä edistäen samalla ekologistia ja hiilineutraaliutta edistäviä arvoja. Puun käytön lisääminen rakentamisessa on tehokas keino saavuttaa kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteet. Puutuoteteollisuuden viennin arvo on vaihdellut 2,5-3 miljardin euron välillä ja puurakentamisen edistäminen mahdollistaa merkittävän vientitulojen kasvattamisen.

26.5.2020

MTK esittää seuraavia toimenpiteitä

- Vauhditetaan 28.1.2020 valmistuneen ensimmäisen kansallisen biokaasuohjelman mukaisesti biokaasun tuotantoa ja markkinoita. Ympäristöministeriön hallinnonalan tulee lähteä toteuttamaan kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoa välittömästi. Maatilojen yhteyteen rakennettavien biokaasulaitosten ympäristölupaohjeistusta uudistetaan niin nopeasti kuin se teknisesti on mahdollista. Kun merkittävimmät haasteet liittyvät biokaasutoiminnan heikkoon kannattavuuteen, ohjelmaan linkittyviin rahoituskysymyksiin panostetaan osana kestävästä elvytyksestä.
- Lisätään kestävästä puurakentamisesta periaatteella ”puolet puusta” ja jatketaan valtioneuvoston Puurakentamisen ohjelmaa hallituskauden loppuun. Suunnataan 10 miljoonaa euroa puurakentamisen kehittämiseen tällä hallituskaudella. Julkisissa rakennushankkeissa otetaan käyttöön Ranskan malli, jossa vähintään 50 % rakennusmateriaaleista on oltava puupohjaisia. Puurakentamisen edistäminen tulee erityisesti huomioida maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa. Panostetaan merkittävästi puurakentamisen koulutukseen kaikilla koulutusasteilla.
- Pääomitetään Maatilatalouden kehittämisrahastoa (Makera) 200 miljoonalla eurolla. Ruokaomavaraisuuden varmistava ja samalla ilmastoviisas maatalous vaatii miljardien eurojen ilmastoinvestoinnit seuraavan vuosikymmenen aikana. Maatilat tarvitsevat investointeja tuottavuuden parantamiseen, ilmastopäästöjen leikkaamiseen ja hiilensidonnan lisäämiseen, eläinten hyvinvoinnin edistämiseen, vesiensuojeluun ja yleisesti resilienssin parantamiseen. Maatalouspolitiikan ja maatalousmarkkinoiden kehitys saavat aikaan sen, että ala ei kykene tulevaisuusinvestointeihin ilman valtion rahoitusta. Myös tutkimukseen ja kehitykseen tarvitaan vahvaa julkista panostusta.
- Panostus metsien kasvuun ja terveydentilan turvaamiseen on erittäin kustannustehokas tapa tehostaa metsien hiilensidontaa ja samalla luoda mahdollisuus puun kasvavalle käytölle. Luonnonvarakeskuksen skenaariolaskelmien mukaan metsien hiilensidontaa kyetään kestävästi kasvattamaan seuraavan 30 vuoden aikana. Hiilensidonnan tehostaminen metsänhoidon avulla on erittäin kustannustehokasta, vain noin 3,5 – 5,2 €/tCO₂. Tämä on yhteiskunnan kanalta jopa useita kymmeniä kertoja halvempaa kuin hakkuiden ja metsäteollisuustuotannon vähentäminen. Olennaista on huolehtia kestävästä metsätalouden kannustinjärjestelmän riittävästä rahoituksesta ja toimintamallin kehittämisestä.
- Aikaistetaan väyläinvestointeja. Biotalousalan kasvun pullonkaula on väylien, erityisesti pienempien teiden ja siltojen rapistuminen. Korjausvelan kiinnikurominen elinkeinoelämän kannalta tärkeillä väylillä on aina kannattava investointi tulevaisuuteen. Perusväylänpidon määrärahat turvataan vähintään 1,3 mrd. euron tasolla vuodessa, jonka lisäksi elvytystoimina tehdään 500 miljoonan euron väyläpaketti. Väyläpaketista ohjataan 100 miljoonaa euroa yksityistehoihin, jotta hankkeita saadaan nopeasti liikkeelle
- Panostetaan biotalousalan koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin ja tuotekehitykseen, joilla vauhditetaan öljypohjaisten tuotteiden korvautuvuutta ja uusien biopohjaisten arvonlisätuotteiden

26.5.2020

synnyttämistä. Ohjataan lisävaroja ruokajärjestelmän ja biotalouden eri tutkimus-, koulutus- ja kehitystarpeisiin. Hyödynnetään EU:n tutkimuspolitiikan kasvavat mahdollisuudet.

- Puretaan biotalousinvestointeihin liittyvää poliittista riskiä. Suomi tarvitsee teollisia investointeja, mutta tällä hetkellä lainsäädäntöön liittyvät riskit arvioidaan kohtuuttomiksi. Suomi ei ole vakaa ja ennustettava investointiympäristö. Ympäristölainsäädäntö, maankäyttö- ja rakennuslaki, lunastuslaki sekä kaavoitus biotalouselinkeinoihin vaativat kriittistä tarkastelua.
- Muutetaan Business Finlandin ja Finnveran sekä ELY-keskusten rahoitusmallit yritysmuotoneutraaleiksi osana yritysten kustannustuen valmistelua.
- Perustetaan Food From Finland Oy tuottamaan yrityksille nykyisten Food From Finland –ohjelman palveluiden lisäksi sellaisia räätälöityjä vientipalveluja, joita Business Finland ei voi tuottaa. Tämä toimenpide parantaa merkittävästi suomalaisten elintarvikeyritysten markkinointikykyä kohdemaissa.
- Kehitetään puun myynnin verotusta kuntataloutta tukevaksi siten, että verotuotto jää metsän sijaintikuntaan. Kehitetään metsävähennysjärjestelmää yksityismetsätalouden suorituskyvyn parantamiseksi siten, että metsävähennyspohja kasvatetaan 90 prosenttiin metsän hankintamenosta.

2) Digitaalinen elpyminen

Nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet ovat tasapainoisen aluekehityksen ja elinkeinoelämän elinehto. Nopeiden tietoverkkojen parempi kattavuus mahdollistaa koneellistuneen ja automatisoituneen maa- ja metsätalouden kehitysharppauksen yhdeksi keskeiseksi 5G-teknologian sovellusalueeksi. Koneiden ja laitteiden etäohjaus ja -diagnosointi, viljelykasvien ja eläinten seuranta sekä alkutuotannon optimointi ovat esimerkkejä sovelluksista, joissa tarvitaan suurta tiedonsiirtokapasiteettia. Suomessa laaja-alaisesti harjoitettavan bio-kiertotalouden toimintaedellytysten tarkasteluun tulisi ottaa mukaan tietoverkkojen pinta-alapeitto, joka on väestöpeitto merkittävästi huonompi.

Maaseutu ja metsät ovat olennainen osa suomalaista elämäntapaa ja vapaa-ajan viettoa. Asuminen osan aikaa vuodesta maaseudulla tai kaupungissa on aiempaa suositumpaa. Monipaikkaisuuteen liittyy tiiviisti paikkariippumattoman työskentelyn ja etätyöskentelyn mahdollisuus, jonka edellytyksenä ovat toimivat tietoliikenneyhteydet. Maaseudun ja kaupungin välisestä moniulotteisesta vuorovaikutuksesta hyötyvät kaikki osapuolet.

Biotalouden tarvitsemaan digitaaliseen infrastruktuuriin on panostettava. Maaseudulla tietoliikenneyhteyksien merkitys korostuu, koska digitalisaatiota hyödyntämällä palvelujen saatavuus ja saavutettavuus paranevat maaseudun harvonevassa fyysisessä palveluverkostossa. Puolet Suomen asukkaista on edelleen valokuituverkon saatavuuden ulkopuolella. Tämän eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää merkittäviä investointeja ja pitkäjänteistä julkista tukea niille alueille, joille markkinaehtoinen verkkojen saatavuus ei toteudu.

26.5.2020

MTK esittää seuraavia toimenpiteitä

- Aktivoidaan investointeja kiinteiden laajakaistayhteyksien rakentamiseksi niille alueille, joilla markkinaehtoinen verkkojen saatavuus ei toteudu vuoteen 2025 mennessä. Kuituverkkojen rakentaminen työllistää paikallisesti, edistää digitalisaation edellytyksiä sekä tukee hallituksen hiilineutraaliustavoitetta ja siirtymää hiilivapaaseen kiertotalouteen.
- Nostetaan yleispalveluvelvoite 100 mb/s ja ulotetaan koskemaan myös vapaa-ajan asutusta. Maaseudulle lanseerataan ”Kuitu kaivantoon” -ohjelma; aina kun maaseudulla kaivetaan infraa, laitetaan sinne myös kuitukaapeli.
- Rakennetaan ruokaketjun digitaalinen ekosysteemi, joka lisää elintarvikeketjun tiedonvaihtoa ja läpinäkyvyyttä sekä tuo alkutuotannon lähemmäs kuluttajaa. Edistetään digitalisaation laajaa käyttöönottoa myös maatilamittakaavassa, jotta elintarviketuotanto ja kulutus saadaan paremmin vastaamaan toisiaan. Tämä edellyttää lisävarojen ohjaamista ruokajärjestelmän ja biotalouden eri tutkimus-, koulutus- ja kehitystarpeisiin.
- Vahvistetaan biotalouden tuotannon ja palveluiden digitaalista integraatiota vientiteollisuuden ja matkailun arvoverkostoihin. Edistetään määrätietoisesti datatalouden periaatteiden ja sääntöjen muuttumista käytännön toiminnaksi yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Samalla otetaan huomioon tieto- ja kyberturvallisuuteen liittyvät erityistarpeet maa- ja metsätaloudessa.

3) Lähipalvelujen ja kriisinkestävän yhteiskunnan elvyttäminen

Elvytyspolitiikka tuottaa nopeimmat vaikutukset, jos toimet onnistutaan kohdistamaan työvoimavaltaisiin ja kotimaan resursseja käyttäviin yrityksiin. Kotimaan matkailu, puun jatkojalostus ja lähiruoka ovat erinomaisia esimerkkejä tehokkaista elvytyskohteista.

Hajautettu ja monipaikkainen yhteiskuntajärjestelmä on osoittanut koronkriisissä tärkeytensä yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta. Kriisistä elpymisessä tulee varmistaa alueiden toimintakyky ja eri alueiden kehittyminen. Verotuksella on ratkaiseva merkitys sekä kuntien mahdollisuuksiin edistää maaseudun elinvoimaisuutta että perheiden mahdollisuuksiin asua maalla.

Lähellä sijaitsevat ja jäljitettävät tuotanto- ja toimitusketjut ja vastuulliset toiminta- ja tuotantotavat auttavat kestämaan yllättäviä ja vakavia shokkeja yhteiskunnassa. Suomalainen perheviljelmäpohjainen järjestelmä on tähän mennessä osoittanut olevansa ulkoisille kriiseille vähemmän altis, kuin maatalous keskittyneissä järjestelmissä. Vastaavalla tavalla suomalainen perhemetsätalouden malli on ainutlaatuinen tapa yhdistää talouskasvu sekä kestävä kehitys. Jokainen 600 000 metsänomistajasta hoitaa metsiään erilaisten tavoitteiden mukaan, mikä varmistaa hyvin heterogeenisen toiminnan kirjjon.

26.5.2020

MTK esittää seuraavia toimenpiteitä

- Käytetään Visit Finlandin resurssit määräaikaaisesti kotimaan matkailun elvyttämiseen. Kotimaan matkailua vahvistetaan lisäämällä matkailun kehittämis- ja viestintäresursseja 10 miljoonalla eurolla. Tämän avulla voidaan ylläpitää ja kehittää matkailurakenteita sekä vastata ulkomaisten matkailijoiden kasvavaan kysyntään. Nousuun koronakriisistä tarvitaan valtakunnallista, alueellista ja paikallista kotimaan matkailua edistävää markkinointia. Kynnys lähteä ulkomaanmatkoille on nyt korkea, minkä vuoksi lähiajat ovat loistava etsikkoaika suunnata matkailua kotimaahan.
- Tehdään nopeasti päätökset siitä, sallitaanko ulkomaisten matkailijoiden saapua Suomeen. Jos hallitus päättää, ettei Suomeen voi tulla lomamatkalle, voidaan ulkomaalaisten mökkivaraukset vapauttaa kotimaisille matkailijoille. Ilman hallituksen nopeita päätöksiä ulkomaisia varauksia ei saada korvattua kotimaisilla.
- Myönnetään valtion toimesta kertaluontoinen 200 euron avustus jokaiselle oppivelvolliselle lapselle syysloman 2020 aikaisiin matkailu- ja harrastusaktiviteetteihin kotimaassa. Avustus maksetaan perheille ja tavoitteena on paitsi palkita ja muistuttaa poikkeavasta vuodesta myös lisätä kotimaisen palvelutarjonnan kysyntää. Toimenpide tukee hallitusohjelman tavoitetta sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä yhteiskunnasta. Toimenpiteen kustannusvaikutus ilman dynaamista vaikutusarviota on reilut 100 miljoonaa euroa, sillä oppivelvollisia on noin 550 000.
- Tehdään nopea arvio elintarvikkeiden sekä palveluiden julkisia hankintoja koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toteutumisesta ja päivitetään ohjeistus tiukemmin sitovaksi. Tavoitteena tulee olla varmistaa julkisten hankintojen elvyttävä vaikutus sekä mahdollisuudet tehdä hankintoja etupainotteisesti.
- Nostetaan etätöiden ja monipaikkaisuuden edistäminen hallituksen ohjelmaan.
- Laajennetaan kyläkauppatukea kyläpalvelukeskustueksi sekä pysyväksi. Kyläpalvelutukea voi saada, mikäli samaan paikkaan kootaan vähintään kolme yksityistä tai julkista palvelua. Lisäksi tuen määrää kasvaa, mitä useampia palveluita kyläpalvelukeskus tarjoaa. Lisäksi syrjäisyysslisää saaville kunnille annetaan perustamistukea liikkuvien palveluiden järjestämiseen.
- Otetaan käyttöön nk. Norjan mallin mukaisia aluepolitiikan instrumentteja. 1) Säädetään verohuojennus palkasta harvaan asutulle alueelle työn perässä muuttavalle. 2) Harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttaville annetaan opintolainaa anteeksi 2 600 euron arvosta vuosittain. Lainan korot pitää maksaa itse. Riittävän kauan asumalla laina pyyhkiytyy pois. 3) Poistetaan uusilta harvaan asutun alueen yritysiltä työnantajamaksut. 4) Suurennetaan verotuksesta yrityksen tai metsän sijaintikuntan jäävää osuutta veroista.
- Monien kuntien kouluissa on edelleen edessä isoja remontteja ja uudisrakentamista. Näitä tehdään osittain valtion rahoituksella, jonka tulisi kannustaa olemassa olevien pienempien koulujen

26.5.2020

peruskorjaukseen eikä esimerkiksi oppilaiden keskittämiseen suuriin keskustojen yhtenäiskouluihin.
Koulujen rahoitusta ohjataan olemassa olevien koulujen peruskorjaukseen.

Juha Marttila
puheenjohtaja

Jyrki Wallin
toiminnanjohtaja